

NIEWOLNICA (76) sb f

e, o oraz a jasne.

sg N niewolnica (21). ◇ G niewolnice (22). ◇ D niewolnicy (1). ◇ A niewolnicę (7). ◇ I niewolnicą (12). ◇ pl N niewolnice (5). ◇ G niewolnic (1). ◇ D niewolnicám (1). ◇ A niewolnice (4). ◇ I niewolnicami (1). ◇ du A (cum nm) niewolnicy (1) *BudBib Gen 32/22*.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde bez cytatu.

*Kobieta pozbawiona praw osobistych, stanowiąca czyjąś własność; ancilla Vulg, PolAnt; servitium Mącz; serva, servula Cn (76) : Servitium sed frequentius in plurali servitia, Niewolnicze [!] Mącz [388]d, [388]d; także y ono święto/ które niewolnicze w Rzymie święciły/ pamiątką thego było/ iż niewolnicze wyrwały były Rzym z wielkiego/ [...] niebezpieczeństwa. *GórnDworz Z3; Y vmrze każdy pierworodny w ziemi Micráimkíey/ od pierworodnego Faráonowego który siedzi ná stolicy iego aż do pierworodnego niewolnice która v żarn/ y każde pierworodztwo bydłce. BudBib Ex 11/5, Gen 29/24; A niewolnicą widząc go/ zalię poczęła mówić stoiącym/ iż ten z onych iest BudNT Mar 14/69; CzechRozm 155v; iam samá coś málo Od niewolnice rozna/ przymowkom dotkliwym Y złey sławie podległa KochOdpr Bv, B4v; ci którzy w złości zátwardzeni byli/ bárzo się obrażać poczęli, á zwłazczá Eudoxia Cefarzowa/ która była niewolnicą pieniędzy wielce łákoma SkarŻyw 88; KochWz 156; Niewolnicam w każdym kráiu Zle GórnTroas 56, 58; Towárzyzem ci ia twoy/ á nie słuźebnicá: Wolno mi/ iáko tobie: iam nie niewolnicą ZbylPrzyg A3v.**

niewolnica czyja [w tym: pron poss (10), G sb i pron (8), ai poss (2)] (20): (did) Pánná słuźebna. (-) Iacím iest wieczna nędznicá/ Tego swiátá niewolnicá/ Nie wiem co mam s sobą dzyáć/ A cóż komu rádę dáwać BielKom G4v; Leop Lev 25/6; HElena swiéta była rodem z Angliey/ niewolnicą Konstáncyulá Cefárzá/ który ná ten czás pánem z Angliey był/ bacząc iey cnotliwe záchowanie/ poiął iá zá małżonkę sobie BielKron 154v, 119v; Y wítał nocy oney sam y wziął dwie żenie swoie/ y dwie niewolnicy swoie/ y iedenaście dzieci twoich BudBib Gen 32/22, Gen 25/12, 29/24, Ex 20/10, 17, Deut 12/12 (11); CzechEp 262; iż żony nie są podnożámi/ áni niewolnicámi mężów swych WerKaz 287; Kto mój pan/ á ia iego niewolnicą będę? GórnTroas 64. Niech będę twoim słuğá/ mój namillzy pánie/ Y słuği niewolnicą/ to moię stáránie. GosłCast 25, 25.

W połączeniach szeregowych (7): Ale będziecie mieć ná pokarm ty sam y słuźebnik twoy/ niewolnicá y najemnik twoy/ y cudzoziemiec który vciebie piełgrzymuie/ Bydłę y iny dobytek twoy Leop Lev 25/6; Nie będziez požádać żony bliźniego twego/ áni niewolniká iego/ áni niewolnice iego/ áni byká iego/ áni osłá iego/ ani wźego co bliźniego twego. BudBib Ex 20/17, Gen 32/5, Ex 20/10, Deut 12/12, 18, 16/14.

W przeciwstawieniach: »niewolnica ... wolna (3), gospodyni, oblubieńca, pani, poczciwa panienka« (7): WuJudConf 66; (nagi) Appius Rzymłki pan. (-) TEn ácz zázwize vporny był w Rzymłkim Senacie/ Ale iezczę tu wietřzú w nim niecnotę macie. Ze poczciwą panienkę chciał mieć niewolnicą/ Gdy być iáwnie niechciałá iemu miłófnicą. PaprPan Gg3; SkarJedn 27, 28; Abram pierwřzy Óciec wiáry/ miał z roznych żon/ dwu roznych synow/ iednego z Agár niewolnice/ Izmáelá/ drugiego z wolney Sary PowodPr 13; SkarKaz 41a; SkarKazSej 673b.

W porównaniach (3): KochOdpr C4; Iáko niewolnicá/ któręý głód doymuie/ Coraz pánięý twoięý ręki vpátruie: Tákżęć oczy náłżę obciążónę łzámí Ná páná pátrzáią KochPs 188; Bo iáko nalizła niewolnicá/ á między zgráią pánienek/ ktore około niey były/ być fię [Paula św.] napodleyfzą zdała/ ták łzátą/ iáko mową/ y wšytkim poštępkíem. SkarŻyw 140.

W charakterystycznych połączeniach: niewolnica nalizsza, zbiegła.

Zwroty: »[u kogo] być za niewolnicę« (1): Ale zdarzy tenże Bóg/ że tego Stolicę Osiędziefz/ v któregoś dżis zá niewolnicę. KochPam 84.

»niewolnicę dać [komu]« [szyk zmienny] (2): iż Sará Abráámowi małżonkowi fwemu Agár nyewolnicę ku małżeńskyeý spráwye dáłá? KromRozm II m3v; BudBib Gen 29/24.

»za niewolnicę trzymać« (1): z których y mátká przyšłá w twą łóżnicę/ W on niešczęfny čás/ gdy zá niewolnicę/ Trzymał iá z tobą w więżeniu Krol írogi/ Ktoregoś potym zášiadł ftolec drogi. GrochKal 15.

»za niewolnicę zaprzedać, zaprzędana« (1:1): á żonę iego [Gordyjana] kmiećiom v wod Silwiánfkich ná roboty grube/ zá niewolnicę záprzedał. SkarŻyw 429, 429 marg.

Wyrażenia: »kupna niewolnica« (1): [Sors mówi do Sprawiedliwości] Iešteš kupna niewolnicá/ A vbogich omylnicá BielKom F3v.

»z niewolnice, od niewolnice urodzony« (2:1): SERwius Tullius ísofny krol Rzymfki pánował lat XXXX. Ten był z niewolnice vrodzony z Okrzyzey BielKron 102v, 119v; A zášie Izmáelá/ z niewolnice vrodzonego/ figurą ábo křztałtem/ wšytkich ćieleşnikow vkázuie NiemObr 12.

»niewolnica wieczna« [szyk 1:1] (2): Mył zápleciona nigdy niebefpieczna/ Iešt w warcholnym łbie niewolnicá wieczna. RejZwierc 227v; Ściérpiłz Hektorze írogi/ żebych ia łłużyłá Grékóm/ y onych wieczną niewolnicą byłá? GórnTroas 54.

Szereg: »niewolnik i niewolnica« = *servus et ancilla* PolAnt (3): Zdobyłem fie ná niewolniki y ná niewolnice/ miałem też czeladz domową BudBib Eccle 2/7, Iob 31/13, Ioel 2/29. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

W przen (12) : BielKom F3v, G4v; A práwieby mył náłżá niewolnicą byłá/ A ni nacžby dobrego iuž fie nie godziłá. RejWiz 136v; RejZwierc 59, 227v; WujJud 66; ábowiem rozum przyrodzony iešt zácmion/ y wola ludzka z wolney sftálá fie niewolnicą. WujJudConf 66; O kácerftwo Arryánfkie [...] Krzywdę ma gošpodyni od ćiebie niewolnice/ wiele potwarzy ná nie kładziełz SkarJedn 27; NiemObr 12; WujNT 662, Gal 4/30; SkarKaz 41a.

a. Kobieta całkowicie posłuszna i oddana Bogu; ancilla PolAnt [czyja; w tym: pron poss (10), ai poss (2)] (12) : Y nie byłám nigdy wefołá niewolnicá twoiá/ od tego czału iakom tu iešt/ iedno wtobie Boże Abráhámow. BudBib Esth 14/17 [18], 14/16 [17]; Ižeš weyrzał ná podłość niewolnice twoieý/ y dla tego łławić mię wšytkie narody będą. SkarKaz 581a; A nie tylo ćię z tego vwielbiam/ cóš mnie podley niewolnicy tweý wczynić raczył: ále iż wšytkim iešteš miłóšierny od narodu do narodu/ ktorzy fię ćiebie boią. SkarŻyw 581a.

Wyrażenia: »Chrystusowa niewolnica« (1): zoštáwowáłá fyná málucžkiego/ y Ruffinę iuž męžá godną; ktorzy łieroftwo/ acž iá wielce boláło/ wřákże nád nimi płácząc/ nie pomniáłá fię być mátką/ chcąc być Chryftufową niewolnicą. SkarŻyw 140.

»niewolnica pańska« (1): Oto niewolnicá Páńfka [*ancilla Domini*] niech mi będzie wedle słowá twego. *BudNT Luc 1/34*[38].

»syn, potomstwo niewolnice« = *filius ancillae PolAnt (4:1)*: któryś mię wyzwolił z roflicznego vdręczenia nędznego sługę twego á fyná niewolnice twoiey. *RejPs 172*; Záište Iehowo/ bom ia sługá twoy/ iam sługá twoy/ fyn niewolnice twej/ rozwiązałeś okowy moię. *BudBib Ps 115/16, Ps 85/16; KochPs 176*; Dziećifmy/ Pánie sługi twego/ y potomstwo niewolnice twoiey: niechćiey nas opuźczáz [!] *SkarŻyw 143*.

Szereg: »niewolnicy i niewolnice« (1): Ano y ná niewolniki moie/ y ná niewolnice [*servi et ancillae*] moie we dni one wyleię z duchá moiego y prorokowác będą. *BudNT Act 2/18*.

Synonimy: *roba, służqca, służebnica*.

TG